

Datum: 24-09-2025

Onderwerp: Reactie op Novelle Asielnoodmaatregelenwet

Geachte heer, mevrouw,

Als Strategisch Overleg Mensenhandel (SOM)¹ zijn we blij dat de novelle voorstelt dat hulpverlening aan vreemdelingen die irregulier in Nederland verblijven, niet strafbaar zal zijn. We schrikken echter dat de strafbaarstelling illegaal verblijf nog wel in het wetsvoorstel blijft staan, omdat wij grote negatieve gevolgen voorzien voor de aanpak mensenhandel.

Allereerst zien wij in onze dagelijkse werkzaamheden dat het nu al lastig is om ongedocumenteerde slachtoffers van mensenhandel te overtuigen om aangifte te doen, vanwege grote angst voor politie en detentie/uitzetting. Wanneer irregulier verblijf wel strafbaar blijft, zullen zij een nog grotere drempel ervaren om aangifte te doen. Het gaat hierbij om een groep slachtoffers die uit beeld zal verdwijnen. Internationale verplichtingen om slachtoffers te beschermen komen hiermee in gevaar en uitbuiters krijgen vrij spel. Mensenhandel is niet alleen een ernstige mensenrechtenschending, maar ook een vorm van ondermijning. Criminelen maken gebruik van ogenschijnlijk legale structuren – zoals huisvesting, uitzendbureaus, horeca en transport – om uitbuiting te organiseren en te verhullen. Daarmee raken boven- en onderwereld met elkaar verweven.

Ten tweede zal kwetsbaarheid voor uitbuiting toenemen doordat mensenhandelaren nog meer dan nu gebruik kunnen maken van de gemarginaliseerde positie van ongedocumenteerde migranten en hun angst voor politie. Internationale verplichtingen (2) om mensenhandel te bestrijden worden hiermee moeilijker na te leven. Dit ontkracht de positie van Nederland op het gebied van mensenrechten.

Ten derde wordt in de novelle gesteld dat alleen de *pleger* strafbaar is, en niet de deelnemers aan het 'misdrijf'. Daarmee zouden alle vormen van hulpverlening formeel zijn uitgesloten van strafbaarheid.

Toch roept dit belangrijke vragen op. Allereerst zegt dit niets over de voortzetting van overheidssubsidies aan organisaties die ongedocumenteerden ondersteunen. Daarnaast blijft onduidelijk of het bieden van onderdak aan mensen zonder verblijfsrecht strafbaar zal zijn. In de toelichting op het amendement wordt gesuggereerd dat dit wél het geval is, maar

¹ Het SOM is een samenwerkingsverband van organisaties die slachtoffers van mensenhandel (en ernstige benadeling) ondersteunen en bijstaan. Het SOM bestaat uit 13 organisaties, te weten Yadeborg, Lumens, HVO Querido, Humanitas ESSM, FairWork, CoMensha, Fier, CKM, Leger des Heils, SHOP, het Rode Kruis, Defence for Children en Moviera. BNRM is toevoeging

dat lijkt in tegenspraak met de novelle waarin juist wordt benadrukt dat alleen de pleger aansprakelijk is. Dit schept een grijs gebied.

Zoals ook het rapport van PICUM 2a signaleert, wordt het strafrecht in de EU steeds vaker ingezet om humanitaire hulp te ontmoedigen, onder het mom van 'het faciliteren van mensensmokkel'. Er is weinig reden om aan te nemen dat dit met de Asielnoodmaatregelenwet anders zal zijn.

Wij onderstrepen hiermee de punten die ook de politie (4) zelf al geeft "Verder is het de ervaring van de politie dat mensen kwetsbaar worden voor daderschap en slachtofferschap van criminaliteit als ze niet meer kunnen terugvallen op hulpstructuren. Dit leidt tot een toename van de overlast en criminaliteit en tot een grotere kans om slachtoffer te worden van mensenhandel (3) of andere vormen van uitbuiting." En "Het gevolg van deze nieuwe wetgeving kan bovendien zijn dat illegale vreemdelingen uit angst voor vervolging geen hulp meer vragen aan de politie en geen melding of aangifte meer durven doen van een strafbaar feit." We verwijzen graag naar een aantal onderzoeken die deze risico's onderstrepen:

PICUM De strafbaarstelling van irregulier verblijf leidt tot verhoogde kwetsbaarheid en uitbuiting van migranten. Volgens een rapport van PICUM (*Criminalisering van migratie en solidariteit in de EU*, 2024) werden tussen januari en december 2024 in de EU minstens 142 mensen strafrechtelijk vervolgd omdat zij migranten hielpen. Zij werden daarbij aangemerkt als "mensensmokkelaars"(5) . Strafbaarstelling van illegaliteit heeft dus grote gevolgen voor solidariteit en hulpverlening aan mensen zonder rechtmatig verblijf.

Zelfs wanneer een wetsvoorstel wordt aangepast zodat humanitaire hulp niet onder de strafbaarstelling valt (bijvoorbeeld het aanbieden van een kop soep), zal de drempel om hulp te verlenen stijgen. Uit vrees voor vervolging zullen minder mensen zich bereid tonen hulp te bieden aan ongedocumenteerden. Dit heeft een afschrikwekkend effect op solidariteit en verzwakt de positie van ongedocumenteerden nog verder.

IOM Daarnaast wijst de International Organization for Migration (IOM) in haar rapport *Migrants and Vulnerability* (2019) op de factoren die migranten extra kwetsbaar maken voor uitbuiting. Een van de grootste risicofactoren is de beperkte toegang tot recht. Ongedocumenteerden zonder verblijfsrecht blijven vaak in de schaduw en durven geen aangifte te doen. Hierdoor zijn zij volledig afhankelijk van tussenpersonen, zoals smokkelaars en werkgevers, die misbruik maken van hun situatie. Bovendien zijn zij, volgens hetzelfde rapport, uitgesloten van basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs en huisvesting.

2 Richtlijn 2009/52/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009.
ILO verdragen geratificeerd: C29 Dwangarbeid (1930), C105 Afschaffing dwangarbeid (1957), C138 minimumleeftijd arbeid (1973)

3 [Wet- en regelgeving | Nationaal Rapporteur](#)

4 <https://picum.org/wp-content/uploads/2021/07/SafeReporting.pdf>

5 <https://www.politie.nl/nieuws/2025/juli/4/00-reactie-politie-op-instemming-tweede-kamer-met-anmw.html>

ILO De International Labour Organization (ILO) waarschuwt voor de mogelijke consequenties van het strafbaar stellen van illegaliteit in relatie tot arbeidsuitbuiting. Ongedocumenteerden belanden vaak in tijdelijke, onbeschermden banen, waar zij te maken krijgen met loondiefstal of vertraagde loonbetaling. Dit kan leiden tot schulden, die hun beslissing om terug te keren bemoeilijken – soms uit schaamte, soms omdat werkgevers of uitbuiters hierdoor juist meer grip op hen krijgen.

De strafbaarstelling van illegaliteit draagt bij aan de onzichtbaarheid van een groep die al kwetsbaar is en vergroot daarmee het risico op misbruik. Daar komt bij dat de handhaving door de autoriteiten, die nu al overbelast zijn, moeilijk efficiënt kan worden uitgevoerd. In de praktijk zullen vooral uitbuiters en malafide werkgevers profiteren, terwijl de informele sector waarin ongedocumenteerden worden uitgebuit, verder kan groeien.

Het SOM stelt voor helemaal af te zien van artikel 108a, conform een van de voorstellen van de RvS.
